

ПИТАННЯ 2. ПІДСУДНІСТЬ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.

Підсудність у кримінальному провадженні – це сукупність специфічних характеристик кримінального провадження, яка визначає певний судовий орган, на який покладається обов'язок розгляду даного провадження у першій інстанції.

Визначити підсудність – з'ясувати, який саме суд має провести судовий розгляд у конкретному кримінальному провадженні.

Розрізняють такі **види підсудності**: територіальна (ч.1 ст.32 КПК), персональна (ч.2 ст.32 КПК), інстанційна (ст.33 КПК) та за зв'язком проваджень (ст.217, 334 КПК):

1. Територіальна підсудність визначається місцем скоєння кримінального правопорушення.

Кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення. У разі коли було вчинено кілька кримінальних правопорушень, кримінальне провадження здійснює суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено більш тяжке правопорушення, а якщо вони були однаковими за тяжкістю – суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено останнє у часі кримінальне правопорушення. Якщо місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо, то кримінальне провадження здійснюється судом, у межах територіальної юрисдикції якого закінчено досудове розслідування.

2. Персональна (спеціальна) підсудність визначається суб'єктом скоєння кримінального правопорушення та обумовлена особливим правовим статусом суддів та застосовується з метою забезпечення неупередженого судового розгляду кримінального провадження відносно суддів.

Кримінальне провадження **по обвинуваченню судді** у вчиненні кримінального правопорушення **не може здійснюватися** тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. У випадку, якщо відповідно до територіальної підсудності кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися тим судом, у якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження здійснює суд, що найбільш територіально наближений до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя).

3. Інстанційна підсудність (Стаття 33), визначається процесуальною стадією судового розгляду кримінального провадження.

Кримінальне провадження у першій інстанції здійснюють місцеві (районні, міські, районні у містах, міськрайонні) суди.

Кримінальне провадження в апеляційній інстанції здійснюють Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва і Севастополя.

Кримінальне провадження у касаційній інстанції здійснює Верховний Суд.

Кримінальне провадження за нововиявленими обставинами здійснюється судом, який ухвалив рішення, що переглядається

Кримінальне провадження за виключними обставинами здійснюється з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 459 КПК⁶, судом, який ухвалив рішення, що переглядається, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 459 Кодексу⁷, - Великою Палатою Верховного Суду

4. Підсудність *за зв'язком проваджень* визначається необхідністю об'єднання декількох проваджень.

Згідно ч.1 ст.217 КПК у випадках необхідності в одному провадженні **можуть бути об'єднані** досудові розслідування щодо **декількох осіб**, підозрюваних у вчиненні одного кримінального правопорушення, або щодо **однієї особи**, підозрюваної у вчиненні кількох кримінальних правопорушень. Відповідно до ст.334 КПК судові провадження можуть бути об'єднані в одне провадження або виділені в окреме провадження ухвалою суду, на розгляді якого вони перебувають. У разі, якщо на розгляд місцевого суду надійшло кримінальне провадження щодо особи, стосовно якої цим судом вже здійснюється судове провадження, воно передається складу суду, що його здійснює, для вирішення питання про об'єднання судових проваджень.

Обставини, що обумовлюють передання кримінального провадження на розгляд іншого суду (ч.1 ст.34 КПК):

1) до початку судового розгляду виявилось, що кримінальне провадження надійшло до суду з порушенням правил територіальної підсудності;

2) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити склад суду для судового розгляду;

3) обвинувачений чи потерпілий працює або працював у суді, до підсудності якого належить здійснення кримінального провадження;

4) ліквідовано суд або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який здійснював судове провадження.

Порядок направлення кримінального провадження з одного суду до іншого (ст.34 КПК):

До початку судового розгляду у виняткових випадках кримінальне провадження з метою забезпечення оперативності та ефективності кримінального провадження може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків, а також у разі неможливості здійснювати відповідним судом правосуддя (зокрема, надзвичайні ситуації

⁶ 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи

3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

⁷ 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

техногенного або природного характеру, епідемії, епізоотії, режим воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції).

Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого **в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції** вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції за поданням місцевого суду або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

Питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого **в межах юрисдикції різних апеляційних судів**, а також про направлення провадження з одного суду апеляційної інстанції до іншого вирішується колегією суддів Верховного Суду за поданням суду апеляційної інстанції або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів з дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала.

Про час та місце розгляду подання чи клопотання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого повідомляються учасники судового провадження, проте їх неприбуття не перешкоджає розгляду питання.

Спори про підсудність між судами не допускаються.

Загальні положення судового розгляду у кримінальному провадженні.

Порядок проведення судового розгляду регламентовано **Главою 28. «Судовий розгляд» Статті 318-368 КПК**

(Лист ВССУ «Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» № 223-1446/0/4-12 від 05.10.2012 р.)

Загальні положення судового розгляду – сукупність (система) процесуальних дій, що спрямовані на виконання основних завдань кримінального судочинства:

- реалізація засад кримінального провадження під час судового розгляду;
- безперервність судового розгляду;
- незмінність складу суду при розгляді справи;
- гласність судового розгляду;
- наслідки неявки учасників судового розгляду до суду;
- загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду;
- об'єднання, виділення та зупинення судового провадження;
- процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції в судовому провадженні.

1. Реалізація засад кримінального провадження під час судового розгляду

Здійснюючи судовий розгляд суд має перш за все **керуватись принципом верховенства права**, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються

найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави, враховуючи практику Європейського суду з прав людини (ст.8 КПК). Під час кримінального провадження суд зобов'язаний неухильно **додержуватися вимог Конституції України**, КПК України, міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства (ст. 9 КПК). Суд має **забезпечити реалізацію засади рівності учасників** кримінального провадження перед законом, поваги до їх людської гідності, непорушності права особи на свободу та особисту недоторканність, забезпечення недоторканності житла чи іншого володіння особи, таємниці особистого спілкування, приватного життя та приватної власності. В судовому розгляді суд має **дотримуватись принципу презумпції невинуватості** і тому поводження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поводженню з невинуватою особою.

Суд жодну особу **не може примушувати давати пояснення**, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні нею чи її близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення. Суд зобов'язаний роз'яснити обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника. **Реалізуючи засаду змагальності**, суд, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків. При цьому суд у кримінальному провадженні вирішує лише ті питання, що винесені на його розгляд сторонами та віднесені до його компетенції КПК України.

Під час судового розгляду кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті у **розумні строки**, що має забезпечити суд.

Судовий розгляд здійснюється державною **мовою**. Водночас, суд забезпечує учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому в разі необхідності послугами перекладача.

Суд досліджує докази **безпосередньо** (ст.23 КПК). Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду. Водночас, відповідно ст.351-354 КПК, у виняткових випадках для забезпечення безпеки обвинуваченого, свідка, потерпілого, малолітнього свідка чи потерпілого, який підлягає допиту, суд за власною ініціативою або за клопотанням сторін чи самої такої особи постановляє мотивовану ухвалу про проведення цього допиту з використанням технічних засобів з іншого приміщення, в тому числі за межами приміщення суду, з використанням режиму відеоконференції, або в інший спосіб, що унеможливорює його ідентифікацію, та забезпечує сторонам можливість задавати питання та

слухати відповіді на них. У разі, коли існує загроза ідентифікації голосу, допит може супроводжуватися створенням акустичних перешкод. Перед прийняттям відповідної ухвали суд зобов'язаний з'ясувати наявність заперечень сторін проти проведення допиту в умовах, що унеможливають ідентифікацію допитуваної особи, і, у разі їх обґрунтованості, відмовити у проведенні допиту у визначеному вище порядку.

Вимога про безпосередність дослідження доказів не дозволяє суду замість безпосереднього їх сприйняття обмежитися вивченням та оголошенням матеріалів справи, в яких докази були закріплені під час проведення досудового слідства.

З принципом безпосередності нерозривно пов'язана **засада усності** судового розгляду, яка полягає в тому, що всі докази, які суд має намір покласти в основу вироку повинні бути сприйняті судом в усній формі. Суд вислуховує показання підсудних, потерпілих, свідків, експертів, промови і репліки учасників судових дебатів. Судовий розгляд кримінальної справи, всі докази по справі, заявлені клопотання тощо, підлягають усному обговоренню, але вся ця діяльність, яка проводиться усно обов'язково фіксується в письмовій формі у протоколі судового засідання.

Таке ведення судового процесу робить його доступним для присутніх у залі судового засідання, для інших людей, якщо використовується радіо, відеозапис, магнітофон.

Не суперечить принципу усності право свідка, даючи показання в суді, мати при собі нотатки в тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які важко тримати в пам'яті (ч. 12 ст. 352 КПК), оскільки і в цьому випадку показання даються усно.

2. Незмінність складу суду при розгляді справи означає, що судовий розгляд у кримінальному провадженні повинен бути проведений в одному складі суддів. У випадку, коли суддя позбавлений можливості продовжувати брати участь у засіданні, він повинен бути замінений іншим суддею. Після заміни судді судовий розгляд розпочинається спочатку, крім випадку, коли в ході судового засідання суддю замінює запасний суддя, який призначається у кримінальному провадженні, для проведення якого потрібен значний час. Запасний суддя перебуває в залі судового засідання протягом судового розгляду. Про це робиться відмітка у журналі судового засідання. Крім того, суд мотивованою ухвалою може прийняти **рішення про відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд з початку** та здійснювати повторно всі або частину процесуальних дій, які вже здійснювалися під час судового розгляду до заміни судді у випадку, якщо таке рішення не може негативно вплинути на судовий розгляд, та за умови дотримання таких вимог:

- **сторони**, потерпілий **не наполягають** на новому проведенні процесуальних дій, які вже були здійснені судом до заміни судді;

- **суддя**, що замінив суддю, який вибув, **ознайомився з ходом судового провадження** та матеріалами кримінального провадження, наявними в

розпорядженні суду, згоден з прийнятими судом процесуальними рішеннями і вважає не доцільним нове проведення процесуальних дій, що вже були проведені до заміни судді.

За загальним правилом, кримінальне **провадження в суді першої інстанції здійснюється професійним суддею одноособово**. Однак, кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше **десяти років**, здійснюється колегіально судом у складі **трьох професійних суддів**. Крім того, кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено **довічне позбавлення волі**, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого – **судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних**. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

3. Гласність судового розгляду;

Кримінальне провадження в суді здійснюється **гласно**. Суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках:

- 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній;
- 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;
- 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи;
- 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;
- 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

При цьому особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники судового провадження. Під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу. Однак, кожен, *хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої*. **Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням**

думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

Кримінальне провадження в суді здійснюється **гласно**. Суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках:

- 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній;
- 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи;
- 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи;
- 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом;
- 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

При цьому особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники судового провадження. Під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу. Однак, кожен, хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

4. Наслідки неявки учасників судового розгляду до суду;

Явка учасників кримінального провадження в судове засідання. Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні з обов'язковою участю сторін. У судове засідання викликається потерпілий та інші учасники кримінального провадження (ч.2 ст.318 КПК).

Згідно ст.323 КПК, якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом в судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду.

У випадку не прибуття в судове засідання прокурора або захисника у кримінальному провадженні, де участь захисника є обов'язковою, **суд відкладає судовий розгляд**, визначає дату, час та місце проведення наступного засідання і вживає заходів до прибуття їх у наступне судове засідання.

Одночасно, якщо причина неприбуття не є поважною, суд порушує питання про відповідальність прокурора або адвоката, які не прибули, перед органами, що згідно із законом уповноважені притягати їх до дисциплінарної відповідальності.

Якщо в судове засідання **не прибув за викликом потерпілий**, який належним чином повідомлений про дату, час і місце судового засідання, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за його відсутності з'ясувати всі обставини під час судового розгляду, **вирішує питання про проведення судового розгляду без потерпілого або про його відкладення.**

Наслідком **неприбуття цивільного позивача, цивільного відповідача** в судове засідання є залишення цивільного позову без розгляду. Якщо в судове засідання не прибув за викликом цивільний відповідач, який не є обвинуваченим, або його представник, суд, заслухавши думку учасників судового провадження, залежно від того, чи можливо за відсутності зазначених осіб з'ясувати обставини, що стосуються цивільного позову, **вирішує питання про проведення судового розгляду без них або про його відкладення.**

У випадку **неприбуття за викликом свідка, спеціаліста, перекладача або експерта**, заслухавши думку учасників судового провадження, суд після допиту інших присутніх свідків призначає нове судове засідання і вживає заходів для його прибуття. Крім того, суд має право постановити ухвалу про привід свідка.

Також, суд має право постановити ухвалу про накладення на обвинуваченого, потерпілого, цивільного відповідача та свідка грошового стягнення.

5. Безперервність судового розгляду;

Судовий розгляд **відбувається безперервно**, крім часу, призначеного для відпочинку. Не вважаються порушеннями безперервності судового розгляду випадки відкладення судового засідання внаслідок:

- 1) неприбуття сторони або інших учасників кримінального провадження;
- 2) складення та погодження прокурором процесуальних документів щодо відмови від обвинувачення, зміни обвинувачення або висунення додаткового обвинувачення;
- 3) підготовки захисту обвинуваченого від зміненого чи додаткового обвинувачення;
- 4) підготовки потерпілого для підтримання обвинувачення в суді, якщо прокурор відмовився від його підтримання;
- 5) проведення дослідження речових доказів за місцем їх знаходження, огляду на місці.

6. загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду;

Заходи забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжні заходи, застосовуються під час судового провадження згідно з положеннями

Розділу II КПК України з урахуванням певних особливостей. Так, при розгляді клопотання про надання тимчасового доступу до речей і документів суд, крім іншого, враховує причини, через які доступ не був здійснений під час досудового розслідування. Якщо судом під час судового провадження прийнято рішення про надання доступу до речей і документів, суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для здійснення такого заходу забезпечення кримінального провадження та ознайомлення учасників судового провадження з його результатами. Особа, що під час судового провадження отримала речі і документи внаслідок здійснення тимчасового доступу до них, зобов'язана надати до них доступ. Особливості вирішення питання судом щодо застосування запобіжних заходів визначені ст.331 КПК.

Проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду. У випадку, якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, суд за клопотанням сторони має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії. У разі прийняття такого рішення, суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для проведення слідчої (розшукової) дії та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами. При розгляді клопотання суд враховує значення обставин, про встановлення або перевірку яких просить особа, що звернулася з ним, можливість їх встановлення або перевірки шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та причини, через які не були здійсненні належні дії для їх встановлення чи перевірки на стадії досудового розслідування. Суд відмовляє в задоволенні клопотання прокурора, якщо він не доведе, що слідчі (розшукові) дії, про проведення яких він просить, не могли бути проведені під час досудового розслідування через те, що не були і не могли бути відомі обставини, які свідчать про необхідність їх проведення. Слідчі (розшукові) дії, що проводяться на виконання доручення суду, здійснюються в порядку, передбаченому Главами 20, 21 КПК України. Особливості призначення експертизи за ухвалою суду визначені в ст.332 КПК.

7.Об'єднання, виділення та зупинення кримінального провадження. Треба зазначити, що судові провадження можуть бути об'єднані в одне провадження або виділені в окреме провадження ухвалою суду, на розгляді якого вони перебувають, згідно з правилами, передбаченими статтею 217 КПК.

У випадку, якщо обвинувачений ухилився від суду або захворів на психічну чи іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає його участь у судовому провадженні, суд зупиняє судові провадження щодо цього обвинуваченого до його розшуку або видужання і продовжує судові провадження щодо інших обвинувачених, якщо воно здійснюється щодо декількох осіб.

8. Процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції в судовому провадженні.

Окремої уваги заслуговує новела чинного КПК, а саме здійснення судового провадження в режимі відео конференції. Судове провадження може здійснюватися у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення, у тому числі яке знаходиться поза межами приміщення суду, (дистанційне судове провадження) у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі учасника кримінального провадження в судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
- 2) необхідності забезпечення безпеки осіб;
- 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
- 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності судового провадження;
- 5) наявності інших підстав, визначених судом достатніми.

Суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження з власної ініціативи або за клопотанням сторони, інших учасників кримінального провадження. У випадку, якщо сторона чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного судового провадження, суд може ухвалити рішення про його здійснення лише мотивованою ухвалою, обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Суд не має права прийняти рішення про здійснення дистанційного судового провадження, в якому поза межами приміщення суду знаходиться обвинувачений, у випадку, якщо він проти цього заперечує.

Використання у дистанційному судовому провадженні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку. Учасникам кримінального провадження повинна бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, задавати питання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати їх процесуальні обов'язки. Водночас, особа, якій забезпечується захист, може бути допитана в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо було б впізнати.

Межі судового розгляду

Відповідно до ст.337 КПК судовий розгляд **проводиться лише щодо особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта.** З метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини і основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження.

З метою зміни правової кваліфікації та/або обсягу обвинувачення **прокурор має право змінити обвинувачення, якщо під час судового розгляду встановлені**

нові фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується особа. **У випадку отримання відомостей про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення**, щодо якого обвинувачення не висувалось і яке тісно зв'язане з первісним та їх окремих розгляд неможливий, **прокурор**, погодивши відповідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, в якому він працює, **має право звернутися до суду з вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням**. У випадку задоволення такого клопотання прокурора, **суд зобов'язаний відкласти** судовий розгляд на строк, необхідний для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення та виконання прокурором вимог КПК України (ст. 276–278, 290–293 КПК) при повідомленні особі про підозру та при зверненні прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру, **але не більше ніж на чотирнадцять (14) днів**. Строк відкладення судового розгляду може бути продовжений судом за клопотанням сторони захисту у випадку, якщо обсяг або складність нового обвинувачення вимагають більше часу для підготовки до захисту.

Якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він, погодивши відповідні процесуальні документи з керівником органу прокуратури, в якому він працює, повинен відмовитися від обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження. **У випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді** головуючий **роз'яснює потерпілому** його право підтримувати обвинувачення в суді. У випадку висловленої згоди потерпілим на підтримання обвинувачення в суді головуючий надає потерпілому час, необхідний для підготовки до судового розгляду. Потерпілий, який погодився підтримувати обвинувачення в суді, користується всіма правами сторони обвинувачення під час судового розгляду.

В цьому випадку кримінальне провадження по відповідному обвинуваченню **набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення**. При цьому повторне неприбуття в судове засідання потерпілого, який був викликаний у встановленому порядку, без поважних причин або без повідомлення про причини **неприбуття, прирівнюється до його відмови від обвинувачення і має наслідком закриття кримінального провадження по відповідному обвинуваченню**.

Якщо керівник органу прокуратури, вищестоящий прокурор відмовляє у погодженні обвинувального акта зі зміненним обвинуваченням, клопотання про висунення додаткового обвинувачення або постанови про відмову від обвинувачення, він усуває від участі в судовому розгляді прокурора, що ініціював таке питання, та самостійно бере участь у ньому в якості прокурора або доручає

участь іншому прокуророві. У такому випадку судовий розгляд продовжується в загальному порядку.

Процедура судового розгляду

Кримінально-процесуальний закон, практика і теорія виділяють декілька структурних елементів судового розгляду – частин, які об'єднують окремі процесуальні дії в певні групи з чітко окресленим змістом:

- 1) *підготовча частина судового засідання;*
- 2) *судовий розгляд;*
- 3) *судові дебати;*
- 4) *останнє слово підсудного;*
- 5) *постановляння і проголошення судового рішення.*

Підготовча частина судового засідання.

Порядок:

- 1) відкриття судового засідання (342 КПК).
- 2) перевірка явки учасників судового розгляду (342 КПК).
- 3) повідомлення про здійснення фіксування судового розгляду (ст.343 КПК).

Секретар судового засідання повідомляє про здійснення повного фіксування судового розгляду, а також про умови фіксування судового засідання.

- 4) оголошення складу суду і роз'яснення право відводу (ст.344 КПК).
- 5) роз'яснення прав і обов'язків учасникам судового розгляду (ст.345 КПК).

6) вирішення питання про можливість розгляду справи у випадку неявки кого-небудь з учасників судового розгляду або інших викликаних у судові засідання осіб (причини неявки, заслуховування думки учасників, продовження чи відкладення розгляду ст. 323-327 КПК);

7) видалення свідків із залу суду (видаляються, вживаються заходи, щоб вони не спілкувались між собою, потерпілі та експерти не видаляються ст. 346 КПК).

Судовий розгляд.

Порядок: **1) початок судового розгляду (ст.347 КПК).** Після закінчення підготовчих дій головуєчий оголошує про початок судового розгляду, який розпочинається з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, якщо учасники судового провадження не заявили клопотання про оголошення обвинувального акта в повному обсязі.

2) роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення (ст.348 КПК).

3) визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження (ст.349 КПК). Головуючий з'ясовує думку учасників судового провадження про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження. Докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а зі сторони захисту – в другу.. Суд має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження визнати недоцільним дослідження доказів стосовно тих обставин, які ніким не оспорується

4) розгляд судом клопотань учасників судового провадження (ст.350 КПК). Клопотання учасників судового провадження розглядаються судом після того, як буде заслухана думка решти учасників судового провадження, про що постановлюється ухвала. Відмова в задоволенні клопотання не перешкоджає його повторному заявленню з інших підстав.

Процесуальний порядок дослідження доказів:

- **допит обвинуваченого (ст.351 КПК)**. Допит обвинуваченого починається з пропозиції головуючого надати показання щодо кримінального провадження, після чого обвинуваченого першим допитує прокурор, а потім захисник. Після цього, обвинуваченому можуть бути задані запитання потерпілим, іншими обвинуваченими, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, а також головуючим і суддями. Крім того, головуючий має право протягом всього допиту обвинуваченого задавати йому запитання для уточнення і доповнення його відповідей.

- **допит свідка (ст.352 КПК)**. Перед допитом свідка головуючий встановлює відомості про його особу та з'ясовує стосунки свідка з обвинуваченим і потерпілим. Крім того, головуючий з'ясовує чи отримав свідок пам'ятку про його права та обов'язки, чи зрозумілі вони йому і у разі необхідності роз'яснює їх, а також з'ясовує, чи не відмовляється він з підстав, встановлених законом, від давання показань і попереджає його про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань та завідомо неправдиві показання.

Якщо перешкод для допиту свідка не встановлено, головуючий у судовому засіданні приводить його до присяги. Свідка обвинувачення першим допитує прокурор, свідка захисту – захисник, або якщо обвинувачений взяв захист на себе – обвинувачений (прямий допит). Під час прямого допиту не дозволяється задавати навідні питання, тобто запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї.

Після допиту свідка йому можуть бути задані запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, а також головуючим та суддями. Суд має право призначити одночасний допит двох чи більше вже допитаних учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, обвинувачених) для з'ясування причин розбіжності в їхніх показаннях.

- **допит потерпілого (ст.353 КПК)**. Перед допитом потерпілого головуючий встановлює відомості про його особу та з'ясовує стосунки потерпілого з обвинуваченим. Крім того, головуючий з'ясовує чи отримав потерпілий пам'ятку про його права та обов'язки, чи зрозумілі вони йому і у разі необхідності роз'яснює їх, а також попереджає його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання. Допит потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених для проведення допиту свідка.

- **пред'явлення для впізнання (ст.355 КПК)**. Свідкові, потерпілому, обвинуваченому під час судового розгляду можуть бути пред'явлені для впізнання

особа чи річ. Пред'явлення для впізнання проводиться після того, як особа, яка впізнає, при допиті вкаже на ознаки, за якими вона може впізнати особу чи річ.

- **допит експерта в суді (ст.356 КПК).** За клопотанням сторони, потерпілого або з власної ініціативи суд має право викликати експерта для допиту для роз'яснення висновку. Перед допитом експерта головуючий встановлює його особу та приводить до присяги. Експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони обвинувачення, першою допитує сторона обвинувачення, а експерта, який проводив експертизу за зверненням сторони захисту, – сторона захисту. Після цього експерту можуть бути задані запитання потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, а також головуючим та суддями.

- **дослідження речових доказів (ст. 357 КПК).** Речові докази оглядаються судом, а також подаються для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності – також іншим учасникам кримінального провадження. Огляд речових доказів, які не можна доставити в судове засідання, за необхідності проводиться за місцем їх знаходження. Учасники судового провадження мають право задавати питання з приводу речових доказів експертам, спеціалістам, свідкам, які їх оглядали.

- **дослідження документів (ст. 358 КПК).** Протоколи слідчих (розшукових) дій та інші долучені до матеріалів кримінального провадження документи, якщо в них викладені чи посвідчені відомості, що мають значення для встановлення фактів і обставин кримінального провадження, повинні бути оголошені в судовому засіданні за ініціативою суду або за клопотанням учасників судового провадження та пред'явлені для ознайомлення учасникам судового провадження, а в разі необхідності – також іншим учасникам кримінального провадження. Учасники судового провадження мають право задавати запитання свідкам, експертам, спеціалістам з приводу документів.

- **дослідження звуко- і відеозаписів (ст. 359 КПК).** Відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в залі судового засідання або в іншому спеціально обладнаному для цього приміщенні з відображенням у журналі судового засідання основних технічних характеристик обладнання та носіїв інформації і зазначенням часу відтворення (демонстрації). Після цього суд заслуховує доводи учасників судового провадження.

Під час дослідження доказів суд має право скористатися усними консультаціями або письмовими роз'ясненнями спеціаліста, наданими на підставі його спеціальних знань (ст. 360 КПК). Спеціалісту можуть бути задані питання щодо суті наданих усних консультацій чи письмових роз'яснень. Першою задає питання особа, за клопотанням якої залучено спеціаліста, а потім інші особи, які беруть участь у кримінальному провадженні. Головуючий у судовому засіданні має право задавати спеціалістові питання в будь-який час дослідження доказів. Також, у виняткових випадках, суд, визнавши за необхідне оглянути певне місце,

проводить огляд за участю учасників судового провадження, а якщо цього вимагають обставини – за участю свідків, спеціалістів і експертів (ст.361 КПК).

5) закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами (ст.363 КПК). Після з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами головуєчий у судовому засіданні з'ясовує в учасників судового провадження, чи бажають вони доповнити судовий розгляд і чим саме. За відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

Умови при яких відновлюється судовий розгляд:

- з судових дебатів:

1. Якщо під час судових дебатів виникне потреба подати нові докази, суд відновлює з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірки їх доказами, після закінчення якого знову відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин (ст.364 КПК).

- з останнього слова підсудного:

2. Якщо обвинувачений в останньому слові повідомить про нові обставини, які мають істотне значення для кримінального провадження, суд з своєї ініціативи або за клопотанням учасників судового провадження відновлює з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та перевірку їх доказами. Після суд відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин і надає останнє слово підсудному (ст.365 КПК).

- з постановлення вироку:

3. Коли під час наради при постановленні вироку суд визнав необхідним з'ясувати будь-яку обставину, яка має значення для справи, то він не постановляючи вироку, своєю ухвалою, а суддя постановою відновлює судове слідство в справі.

Судові дебати й останнє слово підсудного.

Під час судових дебатів та останнього слова підсудного учасники кримінального провадження остаточно висловлюють свою правову позицію та викладають суду аргументи на її користь, аналізуючи та співставляючи дослідженні під час судового розгляду докази.

Порядок:

1) судові дебати (ст.364 КПК). У судових дебатах виступають прокурор, потерпілий, його представник чи законний представник, цивільний позивач, його представник чи законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник.

Учасники судового провадження мають право в судових дебатах посилатися лише на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні. Суд не має права обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий має право зупинити виступ учасника дебатів, якщо він після зауваження повторно вийшов за

межі кримінального провадження, що здійснюється, чи повторно допустив висловлювання образливого або непристойного характеру, і надати слово іншому учаснику дебатів.

2) репліки (ч.7 ст.364 КПК). Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Право останньої репліки належить обвинуваченому або його захиснику.

3) останнє слово обвинуваченого (ст.365 КПК). Після оголошення судових дебатів закінченими суд надає обвинуваченому останнє слово. Суд не має права обмежувати тривалість останнього слова обвинуваченого певним часом. Задавати запитання обвинуваченому під час його останнього слова не дозволяється.

Постановлення судового рішення.

В результаті прийняття судом судового рішення досягається мета кримінального процесу, а саме: здійснюються захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу.

Порядок:

1) вихід суду для ухвалення судового рішення (ст.366 КПК). Після останнього слова обвинуваченого суд негайно виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення, про що головуючий оголошує присутнім у залі судового засідання.

Під час ухвалення судового рішення має бути дотримана таємниця нарадчої кімнати, що включає в себе наступні положення (ст.367 КПК): - ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд; - суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу; - під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні; - судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення судового рішення в нарадчій кімнаті.

Згідно ст.375 КПК судові рішення ухвалюється простою більшістю голосів суддів, що входять до складу суду. Якщо рішення ухвалюється в нарадчій кімнаті, відповідні питання вирішуються за результатами наради суддів шляхом голосування, від якого не має права утримуватися ніхто з суддів. Головуючий голосує останнім. Кожен суддя з колегії суддів має право викласти письмово окрему думку, яка не оголошується в судовому засіданні, приєднується до матеріалів провадження і є відкритою для ознайомлення.

2) проголошення судового рішення (ст.376 КПК). Судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. Головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його

оскарження. Учасники судового провадження мають право отримати в суді копію вироку чи ухвали суду. Копія вироку негайно після його проголошення вручається обвинуваченому.

3) звільнення обвинуваченого з-під варти (ст.377 КПК). Якщо обвинувачений тримається під вартою, суд звільняє його з-під варти в залі судового засідання при виправданні обвинуваченого; звільненні від відбування покарання; засудженні до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі; ухваленні обвинувального вироку без призначення покарання. При засудженні до обмеження волі суд з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право звільнити обвинуваченого з-під варти. Якщо обвинувачений, що тримається під вартою, засуджений до арешту чи позбавлення волі, суд у виняткових випадках з урахуванням особи та обставин, встановлених під час кримінального провадження, має право змінити йому запобіжний захід до набрання вироком законної сили на такий, що не пов'язаний з триманням під вартою, та звільнити такого обвинуваченого з-під варти.

Види судових рішень

1. Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку.

2. Судове рішення, у якому суд вирішує інші питання, викладається у формі ухвали

Питання 3. ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Порядок проведення апеляційного провадження регламентовано Главою 31. «Провадження в суді апеляційної інстанції». Статті 392-423 КПК

Провадження в суді апеляційної інстанції - самостійна стадія кримінального процесу, суть якої полягає у розгляді справи вищестоящим судом за апеляціями, поданими підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками і захисниками; потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем та їх представниками; прокурором та іншими особами, передбаченими кримінально-процесуальним законодавством.

Апеляційними судами з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення є апеляційні суди, які утворюються в апеляційних округах. (ч.2ст.26 ЗУ Про судоустрій та статус суддів)

Кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох суддів, крім випадків, щодо окремої категорії осіб - колегіально судом у складі п'яти суддів, при цьому кількість суддів має бути непарною.

Мета провадження в апеляційному порядку - перевірка законності й обґрунтованості вироків, ухвал суду і постанов судді, що не набрали законної сили, а також рішень органів досудового слідства, прийняті під час розслідування справи. Рішення, які приймає суд апеляційної інстанції, виправляють допущені порушення закону або підтверджують законність і обґрунтованість процесуальних актів, винесених як судами першої інстанції, так і органами досудового розслідування. Розгляд справи в апеляційному порядку є важливою формою нагляду за судовою діяльністю з боку вищестоящих судів, а також ефективним засобом швидкого виправлення помилок у разі допущення їх судом, прокурором, органом дізнання і слідчим.

Факт подачі апеляції перешкоджає набранню вирокон законної сили, призупиняє його виконання. Відкликання апеляції тягне за собою припинення апеляційного провадження.

Коло суб'єктів, які наділені правом подання апеляції, не співпадає з переліком учасників судових дебатів у суді першої інстанції. Захисник може не брати участі у судовому розгляді, але це не виключає можливості оскаржити вирок. При цьому подання апеляції захисником не позбавляє обвинуваченого права на оскарження вироку. На вирок можуть одночасно подати апеляцію прокурор і заінтересовані особи, або будь-хто з перелічених вище осіб. Вирок може бути оскаржений повністю або частково (щодо окремих осіб, додаткової міри покарання, цивільного позову тощо).

Відповідно до ст. 392 КПК апеляція може бути подана на

1. Судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1) **вироки**, крім випадків, передбачених ст. 394 КПК⁸

2) **ухвали** про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів виховного і медичного характеру;

В апеляційному порядку також можуть бути оскаржені **ухвали слідчого судді** у випадках, передбачених КПК⁹

Строки апеляційного оскарження

Апеляційна скарга, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана:

1) на вирок або ухвалу про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру - протягом **тридцяти днів з дня їх проголошення**;

2) на інші ухвали суду першої інстанції - **протягом семи днів з дня її оголошення**;

3) на ухвалу слідчого судді - **протягом п'яти днів з дня її оголошення**.

Для особи, яка перебуває під вартою, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з **моменту вручення їй копії судового рішення**.

Порядок апеляційного оскарження

Апеляційна скарга подається:

1) на судові рішення, ухвалені судом першої інстанції, - через суд, який ухвалив судові рішення;

2) на ухвали слідчого судді - безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Суд першої інстанції **через три дні після закінчення строку апеляційного оскарження** судового рішення надсилає отримані апеляційні скарги разом із матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції.

Апеляційна скарга, що надійшла до суду апеляційної інстанції, **не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу**. Отримавши апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції, суддя-доповідач **протягом трьох днів** перевіряє її і за відсутності перешкод постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

1. Залишення апеляційної скарги без руху

⁸ особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень- Вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження в порядку: 1) з підстав заперечення обставин, які ніким не оспорювалися під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним; 2) Вирок суду першої інстанції на підставі угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним);

⁹ ст. 309 КПК: 1) відмову у наданні дозволу на затримання;2) застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або відмову в його застосуванні;3) продовження строку тримання під вартою або відмову в його продовженні;4) застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту або відмову в його застосуванні;5) продовження строку домашнього арешту або відмову в його продовженні;6) поміщення особи в приймальник-розподільник для дітей або відмову в такому поміщенні;7) продовження строку тримання особи в приймальнику-розподільнику для дітей або відмову в його продовженні;8) направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмову у такому направленні;9) арешт майна або відмову у ньому тощо)

Якщо апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання вимог, передбачених статтею 396 КПК¹⁰ суддя постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення, який не може перевищувати **п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою**, яка подала апеляційну скаргу. Копія ухвали про залишення апеляційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала апеляційну скаргу. **Протягом трьох днів після усунення недоліків** апеляційної скарги і за відсутності перешкод суддя-доповідач постановляє ухвалу про відкриття апеляційного провадження.

2. повернення апеляційної скарги:

- 1) особа не усунула недоліки апеляційної скарги, яку залишено без руху, в установленний строк;
- 2) апеляційну скаргу подала особа, яка не має права подавати апеляційну скаргу;
- 3) апеляційна скарга не підлягає розгляду в цьому суді апеляційної інстанції;
- 4) апеляційна скарга подана після закінчення строку апеляційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд апеляційної інстанції за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

3. Відмова у відкритті провадження: якщо апеляційна скарга подана на судові рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судові рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим¹¹

Порядок апеляційного розгляду

1. Підготовка до апеляційного розгляду. Суддя-доповідач **протягом десяти днів після** відкриття апеляційного провадження за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

- 1) надсилає копії ухвали про відкриття апеляційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями апеляційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на апеляційну скаргу;
- 2) пропонує учасникам судового провадження подати нові докази, на які вони посилаються, або витребує їх за клопотанням особи, яка подала апеляційну скаргу;
- 3) вирішує інші клопотання, в тому числі щодо обрання, зміни або скасування запобіжного заходу;

¹⁰ Апеляційна скарга подається в письмовій формі. В ній зазначаються: 1) найменування суду апеляційної інстанції; 2) прізвище, ім'я та по батькові (найменування), місце проживання (перебування) особи, яка подає апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є; 3) судові рішення, яке оскаржується, і назва суду, який його ухвалив; 4) вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, та їх обґрунтування із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення; 5) клопотання особи, яка подає апеляційну скаргу, про дослідження доказів; 6) перелік матеріалів, які додаються.

¹¹ Вирок суду першої інстанції, ухвалений за результатами спрощеного провадження

4) вирішує інші питання, необхідні для апеляційного розгляду.

Після закінчення підготовки до апеляційного розгляду суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення апеляційного розгляду.

2. Межі перегляду судом апеляційної інстанції Суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції вправі вийти за межі апеляційних вимог, якщо цим не погіршується становище обвинуваченого або особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

3. Апеляційний розгляд. Апеляційний розгляд здійснюється згідно з правилами судового розгляду в суді першої інстанції з урахуванням особливостей, передбачених для апеляційного розгляду. Для висловлення доводів, а також у судових дебатах першій надається слово особі, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першим висловлює доводи обвинувачений. Після цього слово надається іншим учасникам судового провадження.

Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце апеляційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами цього Кодексу або рішенням суду апеляційної інстанції є обов'язковою, апеляційний розгляд відкладається.

Наслідки апеляційного розгляду за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції:

- 1) залишити вирок або ухвалу без змін;
- 2) змінити вирок або ухвалу;
- 3) скасувати вирок повністю чи частково та ухвалити новий вирок;
- 4) скасувати ухвалу повністю чи частково та ухвалити нову ухвалу;
- 5) скасувати вирок або ухвалу і закрити кримінальне провадження;
- 6) скасувати вирок або ухвалу і призначити новий розгляд у суді першої інстанції.

За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок суду на підставі угоди суд апеляційної інстанції має право скасувати вирок і направити кримінальне провадження:

- 1) до суду першої інстанції для проведення судового провадження у загальному порядку, якщо угода була укладена під час судового провадження;
- 2) до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була укладена під час досудового розслідування.

За наслідками апеляційного розгляду за скаргою на ухвали слідчого судді суд апеляційної інстанції має право:

- 1) залишити ухвалу без змін;
- 2) скасувати ухвалу і постановити нову ухвалу.

Судові рішення суду апеляційної інстанції

У випадку, скасування вироку повністю чи частково суд апеляційної інстанції ухвалює вирок. Будь-яке інше рішення суду апеляційної інстанції приймає у формі ухвали.

ПИТАННЯ 4. ПРОВАДЖЕННЯ У СУДІ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Перевірка законності й обґрунтованості рішень суду першої інстанції, які не набрали законної сили, здійснюються в апеляційному порядку. Але не кожна кримінальна справа переглядається в апеляційному порядку, оскільки учасники судового розгляду і прокурор не завжди подають апеляції. Тому у кримінальному судочинстві є касаційна інстанція, яка є додатковою гарантією правосудності судових рішень, які набрали законної сили.

Касаційне провадження – це стадія кримінального процесу, в якій суд касаційної інстанції переглядає судові рішення суду першої та апеляційної інстанції у зв'язку з поданою на них касаційною скаргою.

Відповідно до п. 21 ст. 3 КПК суд касаційної інстанції - - Верховний Суд (Касаційний кримінальний суд). Загалом до складу Верховного Суду входять судді у кількості не більше двохсот, при цьому у складі Верховного Суду діють: 1) Велика Палата Верховного Суду; 2) Касаційний адміністративний суд; 3) Касаційний господарський суд; 4) Касаційний кримінальний суд; 5) Касаційний цивільний суд.

Кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється колегією суддів Кримінального касаційного суду Верховного Суду у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

Відповідно до ст. 424 КПК у касаційному порядку можуть бути оскаржені:

1. вирок та ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку

2. Судові рішення суду апеляційної інстанції, постановлені щодо зазначених судових рішень суду першої інстанції

3. Ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку

4. Ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню

5. Вирок суду першої інстанції на підставі угоди після його перегляду в апеляційному порядку

6. Судове рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок.

Право на касаційне оскарження

1. Касаційну скаргу мають право подати:

1) засуджений, його законний представник чи захисник - у частині, що стосується інтересів засудженого;

2) виправданий, його законний представник чи захисник - у частині мотивів і підстав виправдання;

3) підозрюваний, обвинувачений, його законний представник чи захисник;

4) законний представник, захисник неповнолітнього чи сам неповнолітній, щодо якого вирішувалося питання про застосування примусових заходів виховного характеру, - в частині, що стосується інтересів неповнолітнього;

5) законний представник чи захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

6) прокурор;

7) потерпілий або його законний представник чи представник - у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

8) цивільний позивач, його представник або законний представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

9) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення цивільного позову;

10) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, - у частині, що стосується інтересів юридичної особи.

Порядок касаційного оскарження

Касаційна скарга подається **безпосередньо до суду касаційної інстанції**

Строки касаційного оскарження

Касаційна скарга на судові рішення може бути подана **протягом трьох місяців з дня проголошення судового рішення** судом апеляційної інстанції, а засудженим, який тримається під вартою, - в той самий строк з дня вручення йому копії судового рішення.

Протягом строку, встановленого на касаційне оскарження, матеріали кримінального провадження ніким не можуть бути витребувані з суду, який виконує судові рішення, окрім суду касаційної інстанції.

Відкриття касаційного провадження

Суд касаційної інстанції відкриває касаційне провадження **протягом п'яти днів з дня надходження касаційної скарги**. Питання про відкриття касаційного провадження суд касаційної інстанції вирішує без виклику сторін кримінального провадження.

Ухвала **про відмову у відкритті касаційного провадження** постановляється у разі:

- 1) касаційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в касаційному порядку;
- 2) з касаційної скарги, наданих до неї судових рішень та інших документів вбачається, що підстав для задоволення скарги немає.

Залишення касаційної скарги без руху

Якщо касаційну скаргу подано без додержання вимог, передбачених статтею 427¹²

Про залишення касаційної скарги без руху суддя постановляє ухвалу, в якій зазначаються недоліки касаційної скарги і встановлюється строк, необхідний для їх усунення, що не може перевищувати п'ятнадцяти днів з дня отримання ухвали особою, яка подала касаційну скаргу. Копія ухвали про залишення касаційної скарги без руху невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу.

Повернення касаційної скарги

- 1) особа не усунула недоліки касаційної скарги, яку залишено без руху, в установленій строк;
- 2) її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу;
- 3) вона подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайшов підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення касаційної скарги невідкладно надсилається особі, яка подала касаційну скаргу, разом з касаційною скаргою та усіма доданими до неї матеріалами.

Залишення касаційної скарги без руху або її повернення **не позбавляє права повторного звернення** до суду касаційної інстанції в порядку, передбаченому КПК, у межах строку на касаційне оскарження.

Підготовка касаційного розгляду

Суддя-доповідач **протягом десяти днів** після відкриття касаційного провадження без виклику сторін кримінального провадження:

- 1) надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом з копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки і встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу;

¹² Касаційна скарга подається в письмовій формі, де зазначаються: 1) найменування суду касаційної інстанції; 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування), поштова адреса особи, яка подає касаційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є; 3) судові рішення, що оскаржується; 4) обґрунтування вимог особи, яка подала касаційну скаргу, із зазначенням того, у чому полягає незаконність чи необґрунтованість судового рішення; 5) вимоги особи, яка подає касаційну скаргу, до суду касаційної інстанції; 6) перелік матеріалів, які додаються.

- 2) витребує матеріали кримінального провадження;
- 3) вирішує заявлені клопотання;
- 4) вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються;
- 5) вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду.

Усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки провадження до касаційного розгляду, **викладаються у формі ухвали**. Копії ухвали надсилаються учасникам судового провадження. Після проведення підготовчих дій та отримання матеріалів кримінального провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду.

Межі перегляду судом касаційної інстанції

Суд касаційної інстанції переглядає судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій **у межах касаційної скарги**. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого, виправданого чи особи, стосовно якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, суд касаційної інстанції зобов'язаний прийняти таке рішення.

Суд касаційної інстанції перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій **норм матеріального та процесуального права**, правової оцінки обставин і **не має права досліджувати докази, встановлювати та визнавати доведеними обставини, що не були встановлені в оскарженому судовому рішенні**, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу.

Касаційний розгляд

Касаційний розгляд здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції.

Сторони кримінального провадження та інші учасники судового провадження висловлюють свої доводи. Першою висловлює доводи особа, яка подала касаційну скаргу. Якщо касаційні скарги подали обидві сторони кримінального провадження, першими висловлюють доводи учасники судового провадження зі сторони захисту. За ними висловлюють доводи інші учасники судового провадження. Суд має право обмежити тривалість висловлення доводів, встановивши для всіх учасників судового провадження однаковий проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання.

Неприбуття сторін або інших учасників кримінального провадження не перешкоджає проведенню розгляду, якщо такі особи були належним чином повідомлені про дату, час і місце касаційного розгляду та не повідомили про поважні причини свого неприбуття. Якщо для участі в розгляді в судове засідання не прибули учасники кримінального провадження, участь яких згідно з вимогами

цього Кодексу або рішенням суду касаційної інстанції є обов'язковою, касаційний розгляд відкладається.

За наслідками розгляду касаційної скарги має право

- 1) залишити судові рішення без зміни, а касаційну скаргу - без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення і призначити новий розгляд у суді першої чи апеляційної інстанції;
- 3) скасувати судові рішення і закрити кримінальне провадження;
- 4) змінити судові рішення.

Суд касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги по суті ухвалює судові рішення у **формі постанов**

Значення стадії касаційного провадження розкривають такі положення:

1. це гарантія від незаконного і необгрунтованого засудження підсудного чи навпаки, від залишення непокараними осіб, які вчинили злочин;
2. вказана стадія є гарантією прав та свобод не лише підсудного, а й потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та інших учасників кримінального процесу;
3. касаційне провадження є формою судового контролю за діяльністю судів нижчого рівня і таким чином виступає формою формування однакового застосування судами закону на всій території;
4. формує єдину судову політику що сприяє підвищенню рівня досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ
5. сприяє запобіганню звернення до виконання незаконних та необгрунтованих рішень апеляційних судів та виконання рішень місцевих судів.

ПИТАННЯ 5. ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

У Кримінальному процесуальному кодексі України провадження за нововиявленими або виключними обставинами передбачено у главі 34 (раніш мало назву у провадження Верховному суді України у главі 33 яка виключена)

Відповідно до **ст. 459 КПК підставами для перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами є:** Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами.

При цьому **нововиявленими обставинами визнаються:**

- 1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок;
- 3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

4) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Виключними обставинами визнаються:

1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом;

3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення. При цьому такі обставини повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили. Обставини, що стосуються зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, у разі неможливості ухвалення вироку можуть бути підтверджені постановою або ухвалою про закриття кримінального провадження, ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у разі прийняття нових законів, інших нормативно-правових актів, якими скасовані закони та інші нормативно-правові акти, що діяли на час здійснення провадження, не допускається

Суд, який здійснює розгляд.

Кримінальне провадження за **нововиявленими обставинами** здійснюється судом, який ухвалив рішення, що переглядається.

Кримінальне провадження за **виключними обставинами** здійснюється з підстав встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону та встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, здійснюється **судом, який ухвалив рішення, що переглядається.**

З підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом, - **Великою Палатою Верховного Суду.**

Незалежно від того, у якому складі розглядалося кримінальне провадження, перегляд судового рішення в суді першої або апеляційної інстанції за виключними обставинами здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а у Верховному Суді - у складі Великої Палати.

Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами може бути подано **протягом трьох місяців** після того, як особа, яка звертається до суду, дізналася або могла дізнатися про ці обставини.

Перегляд за нововиявленими обставинами **виправдувального вироку** допускається лише протягом передбачених законом **строків давності** притягнення до кримінальної відповідальності.

За наявності обставин, які підтверджують **невинуватість засудженого** або вчинення ним менш тяжкого кримінального правопорушення, перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами **строками не обмежено**.

Строк звернення про перегляд судового рішення за виключними обставинами може бути подано:

1) з підстави встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, визначеної пунктом 1 частини третьої статті 459, - **протягом тридцяти днів** із дня офіційного оприлюднення відповідного рішення Конституційного Суду України;

2) з підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом, передбаченої пунктом 2 частини третьої статті 459, - особою, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, **не пізніше тридцяти днів** із дня, коли така особа дізналася або могла дізнатися про набуття цим рішенням статусу остаточного;

3) з підстави встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення, передбаченої пунктом 3 частини третьої статті 459, - **протягом тридцяти днів** із дня, коли вирок у кримінальному провадженні набрав законної сили. У разі неможливості ухвалення вироку суду заяву може бути подано протягом тридцяти днів із дня встановлення відповідною ухвалою або постановою суду передбачених обставин.

Право подати заяву про перегляд судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили за нововиявленими або виключними обставинами мають учасники судового провадження.

Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин

Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами **у разі вчинення суддею злочину**, внаслідок якого ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення, подається до суду тієї інстанції, **суддею якого він був**.

Заява про перегляд судового рішення за виключними обставинами у разі **встановлення міжнародною судовою установою**, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом подається до **Верховного Суду для її розгляду у складі Великої Палати**.

Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами, що надійшла до суду, передається судді, колегії суддів. Не пізніше наступного дня після надходження заяви до суду суддя перевіряє її і вирішує питання про відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами розглядається судом протягом двох місяців з дня її надходження згідно з правилами, передбаченими для кримінального провадження в суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

Учасники судового провадження повідомляються про дату, час та місце розгляду заяви. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви і перегляду судового рішення.

За наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами Суд має право скасувати вирок чи ухвалу і ухвалити новий вирок чи постановити ухвалу або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами без задоволення. При ухваленні нового судового рішення суд користується повноваженнями суду відповідної інстанції.

За результатами перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами Верховний Суд може також скасувати судові рішення (судові рішення) повністю або частково і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції.

ВИСНОВОК

1. Підготовче провадження - це стадія кримінального процесу, на якій суддя за участю прокурора не вирішуючи наперед питання про винуватість обвинуваченого, з'ясовує у встановленому процесуальним законом порядку наявність або відсутність достатніх фактичних і юридичних підстав для розгляду справи на судовому засіданні.

2. Значення стадії можна продемонструвати у таких позиціях: вона є своєрідним процесуальним фільтром - не пропускає до судового розгляду матеріали кримінального провадження, які розслідували неповно або з порушенням кримінального процесуального законодавства; визначає межі майбутнього судового розгляду (судити обвинуваченого можна тільки за тим обвинуваченням, яке йому було пред'явлено); забезпечує підготовку всіх необхідних умов для правильної організації та успішного проведення судового засідання.

3. Доцільно звернути увагу на те, що провадження в стадії підготовче провадження здійснюється на підставі таких загальних положень: судді заборонено вирішувати питання наперед про винуватість обвинуваченого; під час підготовчого провадження не можуть бути присутніми особи, які не є учасниками процесу (свідки, експерти).

4. За результатами підготовчого засідання суддя своєю ухвалою приймає одне з таких рішень: 1) затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 468-475 КПК; 2) закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених п. 4-8 ч. 1 або ч. 2 ст. 284 КПК; 3) повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам КПК; 4) направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення непідсудності кримінального провадження; 5) призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

5 *Загальні положення судового розгляду* – сукупність (система) процесуальних дій, що спрямовані на виконання основних завдань кримінального судочинства:

- реалізація засад кримінального провадження під час судового розгляду;
- безперервність судового розгляду;
- незмінність складу суду при розгляді справи;
- гласність судового розгляду;
- наслідки неявки учасників судового розгляду до суду;

- загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду;
- об'єднання, виділення та зупинення судового провадження;
- процесуальний порядок застосування режиму відеоконференції в судовому провадженні.

6. Мета провадження в апеляційному порядку - перевірка законності й обґрунтованості вироків, ухвал суду і постанов судді, що не набрали законної сили, а також рішень органів досудового слідства, прийняті під час розслідування справи. Рішення, які приймає суд апеляційної інстанції, виправляють допущені порушення закону або підтверджують законність і обґрунтованість процесуальних актів, винесених як судами першої інстанції, так і органами досудового розслідування. Розгляд справи в апеляційному порядку є важливою формою нагляду за судовою діяльністю з боку вищестоящих судів, а також ефективним засобом швидкого виправлення помилок у разі допущення їх судом, прокурором, органом дізнання і слідчим.

7. Касаційне провадження – це стадія кримінального процесу, в якій суд касаційної інстанції переглядає судові рішення суду першої та апеляційної інстанції у зв'язку з поданою на них касаційною скаргою. Така діяльність полягає у розгляді судом вищої інстанції кримінальних справ за касаційними скаргами в їх межах і вирішенні питання щодо законності та обґрунтованості оскаржених рішень. Стадія починається із моменту подання касаційної скарги, її сутністю є перевірка кримінальних справ, яка закінчується прийняттям ухвали палатаю ВСУ.

8. Відповідно до ст. 459 КПК підставами для перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами є: Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими або виключними обставинами. При цьому **нововиявленими обставинами визнаються**: 1) штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок; 3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку чи постановлення ухвали, що належить переглянути; 4) інші обставини, які не були відомі суду на час судового розгляду при ухваленні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність вироку чи ухвали, що належить переглянути.

Виключними обставинами визнаються: 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність, конституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи; 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом; 3) встановлення вини судді у вчиненні злочину або зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, внаслідок якого було ухвалено судові рішення. При цьому такі обставини повинні

бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили. Обставини, що стосуються зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, у разі неможливості ухвалення вироку можуть бути підтверджені постановою або ухвалою про закриття кримінального провадження, ухвалою про застосування примусових заходів медичного характеру.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть стадії підготовчого провадження.
2. Охарактеризуйте процесуальний порядок підготовчого провадження: учасники судового провадження, процедура, засоби фіксації ходу судового засідання.
3. Вкажіть, які рішення приймаються судом у підготовчому судовому засіданні.
4. Назвіть підстави для повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору.
5. Яким є порядок ознайомлення учасників судового провадження з матеріалами кримінального провадження.

Рекомендована література

Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року, зі змінами і доп. від 08 грудня 2004 № 2222–IV // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 – Ст. – 141.

Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та доповненнями, поточна редакція на 07.01.2018, // Верховна Рада України. – Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

1.Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.10.2012 № 223-1430/0/4-12 Про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України

2.Лист ВССУ № 223-1446/0/4-12 від 05.10.2012 р. «Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України»

3.Рекомендаційні роз'яснення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23.12.2016 р «Про практику здійснення апеляційним судом процесуального повноваження щодо призначення нового розгляду в суді першої інстанції»

4.Лист ВССУ від 21.11.2012 № 10-1717/0/4-12 Про деякі питання порядку здійснення судового провадження з перегляду судових рішень у суді апеляційної інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України